

ЈОВАНОВИЋ ПЕТРОВИЋ МЛАЂИ

САВЕ ДАМЈАНОВА СМРТ

На вест о смрти њеног неомиљеног књижевног јунака, Саве Дамјанова, српској је култури најпре лакнуло, а онда су тај необични „лелек себра” прекинули неки паметњаковићи који су се запитали: није ли блаженопочивши књижевни јунак можда био и аутор? Какав безобразлук, какво непоштовање десетовековног поретка, каква цивилизацијска некоректност! Зашто се, молићу лепо, овакве јуноше-паметнице нису запитале о значају, величини и литерарном статусу једнога Доситеја Обрадовића, Вука Караџића, Његоша, Дучића и Андрића, Добрице Ћосића и Киша, а о још живућим бесмртницима да и не говоримо?

Ипак, пођимо редом. Најпре је у центру метрополе одјекнула експлозија, потом је возач-самоубица комбајном улетео међу пешаке, да би на крају друштвене мреже биле засуте постовима и твитовима типичним за ИСИС (тј. за њене спинмајсторе). Можда због тога вест о смрти господина Дамјанова није имала шири одјек, а можда је и Србијицу било баш брига што ју је напустио још један од безбројних књижевних јунака, или још безбројнијих аутора? Свакако да погибија и рањавање десетине људи у терористичком нападу нема исту тежину као и смрт било којег појединца, али су исти паметњаковићи залелекали: свакоме припадају посмртне почасти према мери онога што је његов живот значао! Дакле, та екипа је очито играла на безобразлук, јер је и полуписменом дрипцу јасно да значење нечијег живота зависи од контекста и перспективе – иначе се ни сама смрт миленијумима не би постављала као филозофско и есхатолошко питање...

...Зато је много лакше описати догађаје који су следили након застрашујућег напада верских фанатика. Најпре се чинило чудним што је комбајн косио пешаке уместо да коси оранице: међутим, било

је у томе неке логике јер се већ дуго пропагира да су економске и развојне шансе Србије пољопривреда, туризам и АЈ-ТИ сектор (али не у духу древне сумерско-вавилонске изреке: „АЈ Ти у три лепе п. м...“!)? С друге стране, полиција и тајне службе одавно су имале информације да након камиона, комбија и бусева превозна средства више неће бити употребљавана за убилачке сврхе пошто би се тиме терористи лишили ефекта изненађења. Потом, на бецу једнога од њих – иако остаје нејасно да ли је он ухваћен жив па упуцан или је ликвидиран пре хапшења – слова су била нечитка, што су медији искористили за тврдњу да су се међу исИсовце убацили и исУсовци, те да је чак могуће размишљати о бизарној коалицији ИСИСОВАЦА и ИСУСОВАЦА (у народу популарних Језуита)! Како проверити овакве сумње када је руководство ИСИС-а обавијено најтамнијим велом (а њихов лидер Калифа однедавно безбедно скривен у Ценету), док је оснивач језуитског реда Игњацио де Лојола мртав још од 1556. године – године у којој се (29. септембра) родио аутор *Дон Кихота*, да би се тачно 400 година касније (истога датума!) родио будући професор др Сава Дамјанов, за којег постоји дилема да ли је књижевни јунак или можда и аутор?! Реч по реч, хронолошки и узрочно-последично гледано, ствари су деловале све замршеније уместо да буду јасније...

Иако смо малопре пошли лакшим путем, овде морамо застати. Зашто се гореописана диверзија збила баш на дан смрти Саве Дамјанова? Тешко је поверовати да је он за живота имао везе са Исусовцима, још теже са Исисовцима или неком сличном религиозно-терористичком организацијом! Пошто случајност као могућност одбацујемо, испада да је Непознат Нетко све намерно режирао како би књижевницима и фарисејима олакшао посао, тј. да не морају лагати и сплеткарити попут њихових духовних предака када су пророка Јешуу слали на Голготу. Наравно да ниједан покојник није био баш апсолутно невинашце за живота, наравно да ни помињани књижевни јунак (или можда чак и аутор?) није отишао на онај свет потпуно чисте савести, али остаје питање да ли Исусовци (Исисовци?) имају право да се диче својим подвижништвима и какви су заправо њихови идеали, вера, етика. Овом последњем посветићемо нашу кратку расправу, без обзира на то што би некролог био примеренија форма и дискурс у датој ситуацији...

Најпре, треба рећи да ни сам Буда – као оснивач треће глобалне религије – није био светац (за живота). Исто би се с правом могло устврдити и за многе светитеље, али није се сваки од њих спуштао тако ниско да режира терористичке акције баш на дан смрти једног књижевног јунака – могућег Аутора. Шта је, на пример, радио Свети Августин док из Картагине није дошао у Рим и

примио хришћанску веру? Иако у својим *Исјавестѝма* признаје да је до тад – а било му је већ 33 године! – „живео као грешник, незнабожац и развратник”, истина је много потреснија за нас верујуће: ипак, и поред бројних порока, негдашњи учитељ Аурелије није био злостављач или убица. Слично би се могло рећи и за Св. Тому Аквинског, али и за бројне православне светитеље: срце нам задрхти од духовне радости кад отворимо календар и видимо све оне дане истакнуте црвеним словима, све те узорите персоне којима (упркос многим људским слабостима!) ни на ум пало не би да се агресијом боре за своја верска уверења. Резимирајмо: експлозија са почетка овога текста многе је обрадовала јер се поклопила са наведеном вешћу, међутим нико од њих није оправдавао циљеве и методе тероризма као таквог – **НАПРОТИВ!**

Дакле, вратимо се самој фабули радње – или српски речено: **IN MEDIAS RES**, тј. **LUPUS IN FABULA**. Пре експлозије у центру метрополе и журиша комбајна на пешаке, примећена су у близини нека сумњива лица. Конкретно, две старице које су делиле деци бомбоне и биле веома елегантно обучене; исто тако, неколико случајних пролазника који су застајкивали мрмљајући себи у браду; најзад, пар заљубљених тинејџера који су се држали за руке и притом непрестано посезали за ранцем о чијем се садржају не зна ништа. Још већу сумњу је изазвало потоње сазнање да су те две старице биле одавно блаженопочивше, али су накратко сишле са небеса јер нико није тако лепо као оне чашћавао дечицу бомбонама: управо о томе су, изгледа, мрмљали себи у браду случајни пролазници, злурадећи да би се нешто слично могло десити и тек умрлом Сави Дамјанову (али не због дечице и бомбона); млади пар је очито све ово желео да овековечи фоткама на Инстаграму и претурали су по ранцу не би ли се што пре докопали смартфона. Оно што је било најсумњивије спада у сферу натприродног и не може фигурирати као тема наше расправе – иако описи дневне вреве, околних зграда и разбарушених мисли писца овог текста нису лишени провокативности!

Радозналост је ђавоља работа, па читаоца сад свакако копка **КАКВЕ** су биле наречене мисли?! Стога бисмо фабулу радње морали започети познатом формулом: био једном један приповедач, имао три приче, а ону најмлађу волео више но остале две. И баш та, најмлађа-најслађа, рано се отиснула у свет: вулгарно одевена, накићена ботоксом и силиконима, препланула у соларијуму, надала се доброј удаји или барем неком богатом љубавнику-спонзору. Волела је журке по сплавовима, скупе поклоне и брзе аутомобиле, луксуз сваке врсте; када би јој се учинило да свега тога нема довољно, пуштала је своје пикантне видеоклипове на јутјубу (нормално, скривена

иза лажних профила!) и дизала паре од десетине хиљада пратилаца или – још боље! – од продуцентата ријалитија у којима је радо учествовала. Њен отац Приповедач није био захтеван, највећу радост његова миљеница причињавала му је ако с времена на време пошаље неки ситниш за пиво и цигарете, а када би претекло па се нешто ситно и замезетило – е то је била права родитељска срећа! Јер тај је волео крканлук и најчешће је кретао у своје мезетли-авантуре од сира и танко сецканог парадајза, следећа станица били су проја, чварци и пихтије, преседао би потом (не у други воз већ у други бирцуз!) и наклађивао се на пршуту, сланину и млади лук, да би путовање завршавао кавурмом и хладном прасећом главом: никада се није шверцовао, као карту користио је врућ црни хлеб или пецива од хељдиног брашна. Фини неки човек, приметиће свако: задовољавао се ситницама, нису му ни на крај памети падали скупи гурманлуци или слаткиши, или још горе – егзотични зачини и помодне макробиотичке намирнице...

...А можда баш макробиотика представља кључ за разумевање наизглед мистериозне везе између догађаја које овде анализирамо? Наиме, добро је знано да су терористи и анархисти (дакле, сви Антихристи!) склони макробиотици, аскези, сваковрсним апстиненцијама којима искушавају своје тело до границе када пуцају окви Духа. Тек тада су заиста спремни за суицидна дела, без обзира да ли их извршавају у стварности или само виртуелно (у машти, философији или литератури, свеједно?). Ова последња констатација открива суштинске разлоге СД СМРТИ, мада не открива шта јој је суштински претходило! И јопет ћемо, драги Читаоче, морати да заронимо у прошлост – или будућност (и јопет: СВЕЈЕДНО!) – и јопет ћемо тражити иглу у пласту сена или длаку у јајету (свеједно, те СВЕЈЕДНО!!!)? Иако знамо безбројне мартире који су нашли иглу у пласту сена, никада нисмо чули ни за кога ко је нашао длаку у јајету – или јаје у длаци (по стоти пут: СВЕЈЕДНО!): стога ћемо надаље пратити трагове друга Цепидлаковића који бејаше славни аутошовиниста, племенитог Фон Пластеникуа – тог легендарног клерофашисте! – и госпођице Сене Јајонсон (тј. Џанонсон, како јој неки с уважавањем тепају пошто се прославила борбом за мањинска права)...

...Једнога јутра ово троје људских бића пробудило се у мраку, као да су (не дај Боже) живи закопани или да им је у сну одузет очињи вид.

– Шта ћемо сад? – запитао је Цепидлаковић Фон Пластеникуа, свестан његовог племићког самопоуздања, но несвестан чињенице да је ту крај њих и кокетна Сена.

– Псссттт... буди мало тиши, друже, да не уплашимо госпођицу Јајонсон, која се канда већ унередила од страха – одвратио му је отмени велможа.

– Не обраћајте пажњу на мирисе чудне, драга ми браћо у несрећи – плачевно се умешала Сена, разочарана више тиме што јој се поменути двојац није обратио тепајућим презименом него фактом да се свуд околу ње распростире мркли мрак.

МРКЛИ МРАК, дакле?! Прави рај за верске фанатике свих боја, али и за блаженопочившег Дамјанова – јер смрт је мрачни празник, напротив лажи које нам различите свете књиге и парapsихологија сервирају! Управо су зато тај мрачни празник Џансонова (тј. Јајонсонова), Фон Пластенику и Цепидлаковић прослављали упркос језовитом буђењу, све док им се изнебуха није придружио искусни самурај Иглошима. Самурај тај врли никада се није препуштао овоземаљским ужицима, па су му прославе по себи биле мрске, мада је пуно знао о смрти и свему што је прати (или долази после ње?).

– Није време за славље, о ви несрећне сподобе! – патетично је загрмео на троје слављеника Иглошима и наставио у једном даху – Пласт сена је потпаљен, длака у јајету гори, наше време је истекло...

– Шта то збориш, храбри самурају? – побунио се племенити и отмени Фон.

– Збори о томе, Ваша Висости, да сми ми тек нечији сан у сну и зато једва стварни! – домишљато је констатовао рационални Друг, чији је материјалистички поглед на свет остао непољуљан чак и у оваквим околностима.

Лепа Госпођица је на све то још чујније зајецала: помислила је на старице које деци деле бомбоне па су зато осумњичене за педофилију, док се њихова повезаност са комбајном-самоубицом још увек истражује! „Невероватно”, промрмљала је Сенина подсвест, „можда ћу и ја једном остарити и шта тад?!!! Неће ми се ваљда манично-депресивни Иглошима накачити на грбачу, како тренутно покушава? Ко би ми жив онда поверовао да немам везе са свим убиствима на свету?! Самурајска правда је општепозната: ПОД МАЧ, БАТО...”. Чим су јој цитиране мисли прострујале кроз главу, пред њом су се – као и искусни самурај, ИЗНЕБУХА – створиле оне две старице о чијим активностима смо већ известили читаоце. Једна од њих је била Смрт, али која?! Обе су се вешто маскирале у доброћудне елегантне бакице, уз то још и нежно расположене према

малишанима у околини, тако да ни најпроницљивије око не би запазило нешто што указује на праву природу Смрти... А још конкретније: на Саве Дамјанова СМРТ!

Осмотримо пажљивије: прва старица у руци држи цепни часовник на коме је време заустављено: 4.15 (делује ли то однекуд познато?). Друга има смартфон са којег се чује мелодија Дизни–Далијеве верзије *Дестино*. ДЕСТИНО – делује ли и то однекуд познато?! На последње питање бакице се загонетно осмехују јер оне добро знају да Време уистину не постоји; најбољи доказ је сама Смрт. Осмотримо пажљивије, јопет: која од њих две више личи на злокобног Јахача Апокалипсе, иако су наизглед скоро па сестре близнакиње? И уопште, одкуда идеја да баш тај Јахач Апокалипсе представља алегорију смрти, док неки кажу – Смрт лично и персонално?! Нема ли овде исувише питања, чакштавише плеоназама, а можебити и сувишних речи које су пуки украс приче (не и њена суштина): ово није тзв. метатекстуална рефлексивна, на те важне и баналне елементе скренуо ми је пажњу критичар кога нико нити цени нити воли али се сви праве да га изузетно респектују јер поседује огромну књижевну моћ?! Знаш ти, драги Читаоче, на кога мислим – одвратан је и физички а у женском лицу је таква да би јој и рођена мати тешко рекла „чедо моје“: само, нећу ја сад да откривам њихова имена, ја скромни сербски списатељ који је забравио да ли у азбуци прво долази А или Б...

Е, због тог шпрахфелера упутили су ме у „Лагунину“ књижару, познату по томе што изузетно држи до нивоа писане речи: љубазна продавачица звала је једног од уредника, који је био више но јасан. „А долази пре Б увек када Б долази после А“, изјавио је дотични уредник, али ме је за сваки случај упутио на Правопис, Граматику, Буквар и прочаја. Потражих те публикације у Народној библиотеци Србије, ама ето новог белаја: њено руководство одбило је да ми их изда пре него одговорим шта је са В и Г, када – на пример – Б не долази после А. Већина је тврдила да и тад В и Г следе Б, само да се А и као глас и као графема укида. Како се може укинути нешто што постоји реално и јасно, чак опипљивије од неких ствари из Материјалне Стварности? Па су ме стога ти мудраци упутили на већ помињаног критичара или критичарку – страх ме да их има и више?! – који су кадри и блаженопочившег Саву Дамјанова прогласити фиктивним (тј. пуким књижевним ликом једног осредњег биографског штива): додуше, они су се у том контексту својски трудили још за његовог живота – што им је теже полазило за руком јер је овај био упоран каноли мазга и борбен као бесмртни наш Вожд, односно као Старина Новаче или попут Дели Вујадина са обадва сина...

...Тако поново долазимо до фаталног возача-самоубице, комбајна којим је управљао и трагедије у центру метрополе. Даркнет (или „дарк веб“) је почео са такозваним „силкроудом“, који се развио у безброј мањих али једнако опаких онлајн тржишта где се могло купити буквално СВЕ. Штавише, људски живот је постајао утолико јефтинији уколико су остале ствари поскупљивале: није ту помогло ни раскринкавање Алфабеја, Хансе или Црне Смрти јер је малена количина биткоина била довољна да се купи робиња или роб по вашем избору, које сте после могли бацити дивљим зверима у дунглу или у океан пун ајкула – наравно, ако би вам дотична персона дојадила или је постала неисплатива за даљу продају. Напротив томе, нове синтетичке дроге захтевале су већа улагања, разорна оружја још већа, а књижевна слава (уз политичку, такође краткотрајну!) – највећа! Неко ће рећи: све су то твоје фантазме, литерарни медиокритету и почетнице, али ево погледајте најновије извештаје претраживача ТОР (пројекта осмишљеног у најтајнијим и најстручнијим интернет-полицијским секторима)! Свет очито постаје парадоксално место, системи вредности се урушавају и мењају, а свако ко је вешт да завири у тајне Дипвеба или барем одобровољи некога зналца да му их открије, остаће запањен: недавно – тачније 2015. године – књига о овом феномену објављена код већ помињане „Лагуне“ напросто леди крв у жилама. Та „мрачна страна интернета“ – како стоји у поднаслову немачког издања из 2014 – то ДИГИТАЛНО ПОДЗЕМЉЕ чини чак 90% светске компјутерско-виртуелне мреже и засновано је на апсолутној онлајн анонимности јер су њени творци и корисници надмудрили најбоље хакере у скривању идентитета и уласку истоме у траг.

Да ли је Саве Дамјанова смрт у икаквој вези са овом скривеном а сасвим реалном, паралелном стварношћу?! Колико су у све то уложили они који су му одавно покушавали смрсити конце – или чак нису ни уложили пуно, већ су нашег лаковерног књижевног јунака (а можда и аутора?) посредним путем напунили гореописаним мрачним причама од којих му је препукло срце и мозак се претворио у недефинисану смесу?! Да ли су ИСИСОВЦИ, ИСУ-СОВЦИ и помињана (не)коректна господа и госпође изронили из дигиталне таме или је пак њихов Даркнет био од сасвим конкретне твари? Док думамо о овим и сличним питањима, подсетимо се најважније чињенице: ако књижевни јунак (у тексту) или аутор (у животу!) умру, само Дело не мора умрети – мада важи и обрнуто! Уосталом, у роману ИТИКА ЈЕРОПОЛИТИКА@VUK (2014) много тога је о апострофираним темама недвосмислено записано, ма ко да је заиста Аутор или главни јунак (јунакиња?) тог романа. Био аутор, литерарни јунак бројних прозних остварења под разним

хетеронимима, есејиста, књижевни историчар или чак нешто десето, Дамјанов је умирао сам – што је онтолошка судбина сваког људског бића. Смрт се ни са ким не може делити, она је индивидуална за сваког од нас и у Њој једино можемо бити монаси-самци. Не заборавимо древну поуку: да би се један Творац микрокосмоса – или Створени у њему (који га осећа као макрокосмос!) – истински вратио у Свет, мора заћутати и напустити свет! Што, опет, не значи да је бесмртност на овоме свету апстракција, посебно за оне који имају следбенике – како год се ти следбеници звали и колико год били (не)талентовани и (не)доследни у свом следбеништву: овде пре свега мислим на себе лично – на Јовановића Петровића Млађег (млађег од свих јовановића и петровића у српској култури)...

...Ипак, оно што сваког читаоца ове аутентичне повести треба да забрине јесте чињеница да је у последњим часовима Савиног овоземаљског живота уз њега бдео верни пријатељ, који га је мало пре одласка упитао: „Ти који си живео Живот тако интензивно и бујно, најбоље знаш колико и какве светлости и смисла Он има... мислиш ли да је било усхита, тренутака, дубина због којих је вредело прећи читав тај компликован пут?”

– Мало, исувише мало да се чак и пође њиме – одговорио је Сава Дамјанов и спокојно склопио очи. Најзад.